

POSTANOWIENIE

22 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 22 lipca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa D. M.

przeciwko A. B., K. B. i A. B.1

o uzgodnienie treści księgi wieczystej,

na skutek skargi kasacyjnej D. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z 17 lipca 2024 r., II Ca 2145/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Wieliczce na rzecz adw. R.M. kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powódce D.M. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Powódka – D. M. domagała się uzgodnienia treści księgi wieczystej KW nr [...] w ten sposób, by w miejsce dotychczasowych właścicieli w dziale II przedmiotowej księgi wieczystej wpisać powódkę jako wyłączną właścicielkę nieruchomości, dla której prowadzona jest ta księga (podstawą prawną roszczenia powódki był art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece). W uzasadnieniu podała, że pozwani (ujawnieni jako współwłaściciele przedmiotowej nieruchomości) nie dysponują do niej prawem własności, gdyż nabyli je na

podstawie wadliwej czynności prawnej - umowy darowizny z 25 września 1991 r. Darczyńca – M. M. był osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną w chwili zawarcia przedmiotowej umowy. Powódka ujawniona została w księdze wieczystej KW nr [...] jako właściciel w udziale 4/5 części nieruchomości położonej w W., oznaczonej jako działka ewidencyjna nr [...] w miejsce A. M., J. Ś., S. B. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Wieliczce z 6 grudnia 2013 r., w którym to postanowieniu w punkcie I stwierdzono, że wnioskodawczyni nabyła z dniem 28 września 2010 r. w drodze zasiedzenia udział w wysokości 4/5 części w przedmiotowej nieruchomości - w miejsce udziałów S. B., A. M., J. Ś. W przedmiotowej sprawie wnioskodawczyni wywodziła, że jej posiadanie samoistne przedmiotowej nieruchomości ograniczało się do 4/5 części nieruchomości. Sąd Rejonowy w Wieliczce postanowieniem z 11 marca 2015 r., zmienionym postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z 23 marca 2016 r. wznowił postępowania zakończone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Wieliczce z 6 grudnia 2013 r., uchylił pkt I przedmiotowego postanowienia i odrzucił wniosek o zasiedzenie. Motywem wydania tego rozstrzygnięcia był fakt, że wnioskodawczyni złożyła już wcześniej tożsamy wniosek o zasiedzenie, który został prawomocnie oddalony. Na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki D. M. na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 23 marca 2016 r., Sąd Najwyższy postanowieniem z 6 sierpnia 2020 r. (sygn. akt III CSK 363/17) uchylił zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego w Wieliczce z 11 marca 2015 r. i znosząc postępowanie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Wieliczce do ponownego rozpoznania. Postanowieniem z 20 stycznia 2021 r., Sąd wznowił postępowanie w sprawie, postanowieniem z 5 kwietnia 2022 r. między innymi uchylił pkt I postanowienia Sądu Rejonowego w Wieliczce z 6 grudnia 2013 r. i odrzucił wniosek o zasiedzenie. W księdze wieczystej nr [...] jako właściciele nieruchomości położonej w Wieliczce, oznaczonej jako działka ewidencyjna nr [...], aktualnie ujawnieni są: A. B. w udziale 5/30 części, A. B.1 w udziale 1/30 części. A. B. i A. B.1 prawo własności nabyli od K. B. i M. B., którzy z kolei udział w wysokości 1/5 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości nabyli na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej na podstawie umowy o dożywocie zawartej 25 września 1991 r. z M. M.

Wyrokiem z 17 kwietnia 2023 r. Sąd Rejonowy w Wieliczce oddalił powództwo. W ocenie Sądu I instancji, powódce nigdy nie przysługiwało prawo własności przedmiotowej nieruchomości w jakiegokolwiek części z uwagi na brak spełnienia przesłanek nabycia prawa własności przez zasiedzenie.

Apelację od powyższego wyroku złożyła powódka, zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w części, to jest odnośnie do jego pkt.: I oraz III. Apelująca wyrokowi Sądu I instancji zarzuciła, w szczególności, 1) nieustalenie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, to jest odnośnie do następujących okoliczności - powódka pomimo zbycia 4/5 części nieruchomości podtrzymywała żądanie co do ujawnienia jej jako współwłaściciela w pozostałej części, a to wobec żądania wpisania jej jako wyłącznego właściciela spornej nieruchomości; M. M. był osobą niezdolną do samodzielnego podejmowania czynności prawnych względnie wobec choroby był osobą, która znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; wskutek pierwotnego żądania zasiedzenia 4/5 części nieruchomości powódka stała się właścicielem całej nieruchomości będąc uprawnioną do żądania określonego w treści pozwu wpisu na podstawie art. 10 ust. 1 Ustawy o księgach wieczystych i hipotece. W dalszej kolejności powódka zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c.; art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 98 § 1 w zw. z art. 102 k.p.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego tj.: art. 10 ust. 1 Ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz art. 82 k.c., wskutek ich niezastosowania.

W ocenie Sądu Okręgowego w Krakowie apelacja powódki, jako bezzasadna, podlegała oddaleniu. Jak zauważył Sąd II instancji powódka stwierdziła, że nabyła 4/5 części w spornej nieruchomości w drodze zasiedzenia, co było przedmiotem odrębnego postępowania, przy czym dokonała przeniesienia prawa własności tych udziałów na rzecz swoich córek; pozostały, zaś, udział 1/5 części miała nabyć przez zasiedzenie, na co powołała się w apelacji. Twierdzenia te nie uzasadniały jednak uwzględnienia żądania powódki odnośnie do wpisu prawa własności nieruchomości na rzecz powódki w całości, w ramach powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej. Bezzasadne okazały się także obydwa zarzuty naruszenia art. 82 k.c. Jak podkreślił Sąd II instancji pozwany w odpowiedzi na apelację

zasadnie zwrócił uwagę, że zarzuty te zostały błędnie skonstruowane. Niedopuszczalne jest, bowiem, zgłoszenie zarzutu naruszenia prawa materialnego w sytuacji, gdy sąd nie poczynił w tym zakresie ustaleń faktycznych. Jak stwierdził Sąd Okręgowy, skoro Sąd I instancji nie dokonał ustaleń, co do poczytalności M. M. i w konsekwencji ustalenia ważności umowy z 25 września 1991 r., to nie dopuścić się obrazy art. 82 k.c. Ostatecznie Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z 17 lipca 2024 r., w szczególności, oddalił apelację powódki.

Powódka – D. M. - skargą kasacyjną zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 17 lipca 2024 r., w całości. Skargę oparła na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, że nie jest możliwe usunięcie niezgodności wpisu w księdze wieczystej w oparciu o nabycie prawa własności na podstawie zasiedzenia (w tym zasiedzenia udziału w nieruchomości). Skarżąca wniosła o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące, w jej ocenie, istotne zagadnienie prawne oraz ze względu na jej oczywistą zasadność (art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt.: 1 i 4 k.p.c.). Odnośnie do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt.: 1 k.p.c. skarżąca sformułowała zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania: „czy art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece w zakresie rozpoznawania powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym należy zastosować w przypadku powołania się przez powoda na przesłankę pierwotnego nabycia nieruchomości poprzez zasiedzenie”. Tytułem wykazania tego zagadnienia skarżąca zaprezentowała wywód prawny, którym stwierdziła, że odnośnie do art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece nie wskazano na wykluczenie jakichkolwiek stanów faktycznych, z których wynika niezgodność treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Każda z przesłanek wskazująca na wykazane niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym - umożliwia zastosowanie art. 10 ust. 1 Ustawy. Zasiedzenie prawa własności nieruchomości odznacza się tym, że nie jest dookreślone przez stosowny wpis lub orzeczenie sądu. W postępowaniu prowadzonym w oparciu o art. 10 ust. 1 powyższej ustawy, istnieje możliwość usunięcia niezgodności treści księgi wieczystej wskutek wykazania, że inna osoba jest właścicielem niż wpisana w

księdze wieczystej. Ustawodawca w tym zakresie nie stosuje żadnego wyjątku i nie ogranicza żadnej osoby w tym, w jaki sposób ma zostać wykazane stwierdzenie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Zasiedzenie następuje z mocy prawa, a to z kolei uzasadnia ocenę żądania zmiany wpisu w księdze wieczystej w oparciu o powoływaną przesłankę zasiedzenia. W dalszej kolejności skarżąca wskazała także na art. 316 § 1 k.p.c. podkreślając, że w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym sąd bada jej aktualny stan, tj. stan prawny nieruchomości na chwilę zamknięcia rozprawy, a jeżeli złożono apelację od wyroku sądu I instancji, ustalenia dokonuje się na chwilę zamknięcia rozprawy odwoławczej. Powyższa argumentacja, zdaniem skarżącej, miała wykazywać, że w realiach sprawy sformułowane zagadnienie prawne ma charakter istotny.

Odnośnie, natomiast, do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt.: 4 k.p.c., skarżąca stwierdziła, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Okręgowy w Krakowie dokonał wadliwej wykładni art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Jak wskazała skarżąca art. 10 ust. 1 tej Ustawy umożliwia dokonanie uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w ramach pierwotnego nabycia prawa własności wskutek zasiedzenia. W tym przypadku rozstrzygnięcie Sądu jest wtórne do nabycia prawa własności przez zasiedzenie i żądania ujawnienia tegoż w ramach postępowania prowadzonego w trybie art. 10 ust. 1 powyższej ustawy. W art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece wskazano na „osobę, której prawo nie jest wpisane”. Osobą, której prawo nie jest wpisane jest właściciel, który z mocy prawa nabywa własność nieruchomości przez zasiedzenie. W dalszej części art. 10 ust. 1 powyższej ustawy - ustawodawca wskazuje na możliwość skorzystania przez osobę z „żądania usunięcia niezgodności”. Skarżąca zauważyła, że brak jest w tym przypadku wyłączenia sposobu nabycia prawa własności. Art. 10 ust. 1 wyżej wskazanej ustawy wskazuje na spełnienie jednej przesłanki, to jest wykazanie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej, a rzeczywistym stanem prawnym. Rzeczywisty stan prawny może wynikać z pierwotnego nabycia nieruchomości wskutek zasiedzenia, a to z kolei uprawnia do zgłoszenia żądania usunięcia niezgodności wskutek powołania się na niezgodność

między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencki (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżąca powołała się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., lecz żadna z nich nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia, wskazaniu przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd odwoławczy przytoczył stanowisko Sądu Najwyższego, zatem nie zachodzi potrzeba kolejnej wypowiedzi w tej materii.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W świetle omówionego przez Sąd drugiej instancji stanowiska Sądu Najwyższego, w szczególności zaprezentowanego w uzasadnieniu postanowienia z

dnia 4 stycznia 2008 r., III CSK 199/07, w którym powołane zostały też inne judykaty, brak podstaw do uznania skargi kasacyjnej powódki za oczywiście uzasadnioną w rozumieniu ww przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 1564) w zw. z § 1-4, § 8 pkt 6, § 11 pkt 8 i § 16 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 763).

[PG]

[a.ł.]